

Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie

Ul. Kollárova č. 49, 036 01 Martin

č. t. 043/430 20 20, 430 20 21, 423 91 11, 0948 070 412, 0948 447 065, e-mail: cpppamartin@gava.sk, www.cpppamartin.sk

Rady pre pedagógov pri riešení podozrenia na prítomnosť sy CAN (syndróm týraného, zneužívaného a zanedbávaného dieťaťa)

I. Zásady vedenia rozhovoru pri podozrení na prítomnosť sy. CAN

V prípade, že sami máte podozrenie na prítomnosti niektorej z foriem sy. CAN.

1. Dôsledne sa na rozhovor pripravte.
2. Zvoľte vhodné miesto, kde bude zaručená intimita prostredia, kde nebudete rušení. Skontrolujte, či je v miestnosti všetko, čo budete potrebovať (papiere, ceruzky, pastelky, hračky, letáčky s potrebnými informáciami).
3. Ak vy sám nemáte optimálny vzťah s dieťaťom, požiadajte o pomoc kolegu, ktorému dieťa viac dôveruje.
4. Začnite otázkou, či dieťa nepotrebuje pomoc.
5. Ak ju odmietne, popíšte vlastné zistenia a pocity.
6. Hovorte za seba, používajte priame výroky (ja výroky).
7. Vysvetlite dieťaťu dôsledky prípadného týrania na jeho vývin.
8. Snažte sa hovoriť vecne, bez morálnych súdov a zovšeobecňovaní.
9. Ak dieťa podozrenie odmieta, rozhovor ukončite a dajte mu možnosť, aby Vás v prípade potreby vyhľadalo.
10. Nestrácajte dohľad nad dieťaťom, pozorne sledujte jeho nasledujúce správanie a reakcie
11. Ak je ochotné spolupracovať dajte mu možnosť, aby si zvolilo, či bude samé rozprávať o tom, čo sa stalo, alebo bude preferovať iný spôsob (odpovedanie na otázky, kresba, u mladších detí hra).
12. Ak si zvolí samostatný prejav, nechajte ho rozprávať, neprerušujte ho, neznevažujte jeho vyjadrenia.
13. Vecne sa ho pýtajte na popis situácie, miesta, kde k nej došlo. Požiadajte ho, nech povie všetko, či si pamätá a čo ho trápi.
14. Ak si zvolí odpoveď na otázky – voľte otázky jednoduché, zatvorené. Počas celej interakcie vyjadrujte uznanie nad odvahou hovoriť o neprijemných veciach, uistujte dieťa, že urobilo správne.
16. Dôsledne kontrolujte vlastné neverbálnu komunikáciu seba samého i dieťaťa. Používajte otvorené, podporné gestá, primeraný očný kontakt, rešpektujte osobnú zónu dieťaťa. Sledujte tiež jeho neverbálne prejavy.

- Pozor na zariadenie miestnosti, kde bude rozhovor prebiehať – dieťa by si malo možnosť vybrať miesto, kde bude sedieť, tiež by malo mať možnosť zvoliť si stoličku, prípadne kreslo, ktoré ho bude chrániť pred okolím (operadlá, opierky rúk).
17. Počas celého rozhovoru zostaňte pokojný.
  18. Vysvetlite dieťaťu pravdivo ďalší proces, čo ho čaká a čo musíte zrealizovať:
    - informovať rodičov,
    - v prípade potreby zabezpečiť lekárske vyšetrenie,
    - psychologickú intervenciu,
    - nahlásiť prípad na príslušné oddelenie sociálnoprávnej ochrany detí,
    - sociálnej kurately, prípadne policajného zboru.
  19. Uistite ho, že počas celého šetrenia mu budete oporou.
  20. Taktiež ho uistite, že urobilo správne, že nenesie chybu na vzniknutej situácii.
  21. Vypracujte si vlastný podporný program a plán, ktorý pomôže vám i dieťaťu vzniknutú situáciu riešiť.
  22. Nemajte terapeutické ambície, snažte sa rozhovor udržať v rovine výrazne podpornej, ale informačnej.
  23. Dajte dieťaťu dostatok času, nechajte, kým situačné emócie odoznejú.
V prípade potreby a možnosti ho odprevadzte domov, alebo na potrebné miesto, Môžete tiež zabezpečiť spoločnosť kamaráta, prípadne iného podporného blízkeho
  24. V prípade, že nebudete niektorým slovám, alebo výrokom rozumieť (dieťa použije žargón, detský výraz), pýtajte si vysvetlenie. Vy sám používajte slová o ktorých ste si istí, že im dieťa rozumie.
  25. Zachovajte **dôvernost'** získaných informácií.

V prípade, že vás vyhľadá dieťa (obeť, alebo svedok) samé.

1. Snažte sa neukázať prípadný šok a zdesenie.
2. Môžete však ľudsky poznamenať, že ste prekvapení, ale zároveň uistiť dieťa, že si ceníte jeho odvahu a že mu pomôžete vo všetkom, v čom budete môcť.
3. Vzhľadom k tomu, že na túto situáciu nebudete vopred pripravení, budete musieť zabezpečiť aspoň improvizované miesto, kde bude váš rozhovor prebiehať. (Pre tieto prípady je dobré mať k dispozícii miestnosť s potrebným vybavením).
4. V tomto prípade sa predpokladá, že je dieťa ochotné a motivované spolupracovať, nechajte ho teda hovoriť samostatne. Prípadne mu dajte možnosť, aby si zvolilo, či bude samé rozprávať o tom, čo sa stalo, alebo bude preferovať iný spôsob (odpovedanie na otázky, kresba, u mladších detí hra).
5. Ak si zvolí samostatný prejav, nechajte ho rozprávať, neprerušujte ho, neznevažujte jeho vyjadrenia. I v tomto prípade sa môže stať, že nebude vedieť pokračovať.
6. Dajte mu čas na premyslenie, prípadne mu ponúknite možnosť odpovedať na otázky.

7. Ak si zvolí odpoveď na otázky – voľte otázky jednoduché, zatvorené.
8. Vecne sa ho pýtajte na popis situácie, miesta, kde k nej došlo. Požiadajte ho, nech povie všetko ,či si pamätá a čo ho trápi.
9. Počas celej interakcie vyjadrujte uznanie nad odvahou hovoriť o nepríjemných veciach, uist'ujte dieťa, že urobilo správne.
10. Nestrácajte dohľad nad dieťaťom ,pozorne sledujte jeho nasledujúce správanie a reakcie
11. Dôsledne kontrolujte neverbálnu komunikáciu seba samého i dieťaťa.
12. Používajte otvorené, podporné gestá, primeraný očný kontakt, rešpektujte osobnú zónu dieťaťa.
13. Ak je to možné – dbajte na zariadenie miestnosti, kde bude rozhovor prebiehať- dieťa by si malo mať možnosť vybrať miesto, kde bude sedieť, tiež by malo mať možnosť zvoliť si stoličku, prípadne kreslo, ktoré ho bude chrániť pred okolím (operadlá, opierky rúk).
14. Počas celého rozhovoru zostaňte pokojný, snažte sa byť dieťaťu oporou.
15. Vysvetlite mu pravdivo ďalší proces, čo ho čaká a čo musíte zrealizovať:
  - informovať rodičov,
  - prípade potreby zabezpečiť lekárske vyšetrenie,
  - psychologickú intervenciu,
  - nahlásiť prípad na príslušné oddelenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, prípadne policajného zboru.
16. Vysvetlite dieťaťu dôsledky prípadného týrania na jeho vývin.
17. Hovorte za seba, používajte priame výroky (ja výroky).
18. Snažte sa hovoriť vecne, bez morálnych súdov a zovšeobecňovaní.
19. Taktiež ho uistite, že urobilo správne, že nenesie chybu na vzniknutej situácii.
20. Vypracujte si vlastný podporný program a plán, ktorý pomôže vám i dieťaťu vzniknutú situáciu riešiť.
21. Nemajte terapeutické ambície, snažte sa rozhovor udržať v rovine výrazne podpornej, ale informačnej.
22. Dajte dieťaťu dostatok času, nechajte, kým situačné emócie odoznejú.
23. V prípade potreby a možnosti ho odprevaďte domov, alebo na potrebné miesto, môžete tiež zabezpečiť spoločnosť kamaráta, prípadne iného podporného blízkeho.
24. V prípade, že nebudete niektorým slovám, alebo výrokom rozumieť (dieťa použije žargón, detský výraz),pýtajte si vysvetlenie. Vy sám používajte slová, o ktorých ste si istí, že im dieťa rozumie.
25. Zachovajte **dôvernost'** získaných informácií.

II. Rozhovor s rodičmi dieťaťa u ktorého máte podozrenie na prítomnosť sy. CAN

Odporúča sa

1. Dôkladne sa na rozhovor pripraviť.
2. Zvoliť si vhodné miesto, kde bude zabezpečená intimita a kde nebudete rušení.
3. Vzniknutú situáciu rodičom vecne popísať.
4. Byť priamy, slušný a profesionálny.
5. Vyvarovať sa zovšeobecnení, morálnych súdov a vlastného hodnotenia.
6. Kontrolovať neverbálnu stránku komunikácie.
7. Vyhnúť sa výčitkám, obvineniam (v prípade, že je podozrenie, že pachateľom rodič).
8. Popísať ďalší postup šetrenia.
9. Informovať rodičov o zákonnej povinnosti školy nahlásiť každé podozrenie na prítomnosť sy. CAN.
10. V prípade, že to situácia výrazne nevylučuje odporúča sa, aby boli prítomní dvaja pedagógovia (privolať riaditeľa, prípadne iného kolegu).

Neodporúča sa

1. Snažiť sa dokázať prítomnosť sy. CAN (to nie je úlohou pedagóga).
2. Ukázať výrazné negatívne emócie a vznášať obvinenia. Vyjadriť môžete len nesúhlas s riešenou situáciou.
3. Pátrať po rodinných záležitostiach, ktoré nesúvisia s riešenou situáciou.
4. Hodnotiť, vynášať úsudky o rodičoch, alebo dieťati.

Rodičia, ktorí bývajú pachateľmi sy. CAN zvyčajne

1. Obviňujú, alebo znevažujú dieťa.
2. Opisujú dieťa ako výrazne odlišné od jeho súrodencov (v negatívnom zmysle).
3. Opisujú dieťa ako zlé a ťažko vychovateľné.
4. Nenachádzajú nič dobré na správaní, výkonoch dieťaťa.
5. Voči dieťaťu a jeho prežívaniu a osudu sú prevažne ľahostajní.
6. Odmietajú spolupracovať so školou.
7. Častejšie požívajú alkohol, alebo drogy.
8. Správajú sa odlišne od normy, podávajú iracionálne vysvetlenia.

Škola: _____

Záznam zo šetrenia pri podozrení na prítomnosť sy CAN

(pre potreby školy)

Meno žiaka: _____

Dátum narodenia: _____ Trieda: _____

Adresa: _____

Mená zákonných zástupcov: _____

Kontakt na zákonných zástupcov: _____

Dátum šetrenia: _____

Meno pedagóga, ktorý na prípad upozornil : _____

Meno pedagóga, ktorý šetrenie realizuje: _____

Dôvod šetrenia : _____

Priebeh šetrenia:

Reakcia dieťaťa na oznámenie pedagóga: _____

Popis situácie dieťaťom: _____

Správanie sa dieťaťa: _____

Zákonní zástupcovia predvolaní dňa: _____

Zúčastnili sa: matka- meno: _____

otec – meno: _____

iné osoby v úlohe zákonného zástupcu : _____

Ďalší účastník zo strany školy:

Meno: _____ **Funkcia:** _____

Reakcia zákonných zástupcov na oznámenie pedagóga: _____

_____

_____

Popis situácie z ich pohľadu: _____

_____

_____

Správanie sa počas šetrenia: _____

_____

_____

Záverečné stanovisko zákonných zástupcov: _____

_____

_____

Zákonní zástupcovia súhlasia- nesúhlasia so psychologickým vyšetrením.

Zákonní zástupcovia súhlasia- nesúhlasia s lekársnym vyšetrením

Zákonní zástupcovia súhlasia- nesúhlasia s ohlásením prípadu na oddelenie SPODaSK

Podpisy zákonných zástupcov: _____

Lekárske, psychologické vyšetrenia: (nález, správu priložiť)

Realizované dňa: _____ **Meno lekára:** _____

Pracovisko: _____ **Kontakt:** _____

Realizované dňa: _____ **Meno lekára:** _____

Pracovisko: _____ **Kontakt:** _____

Realizované dňa: _____ **Meno psychológa:** _____

Pracovisko: _____ **Kontakt:** _____

Ďalší postup:

Kontakt s pracovníkom oddelenia SPODaSK dňa: _____

Meno: _____ **Kontakt:** _____

Zamestnanec školy zodpovedný za šetrenie prípadu:

Meno: _____ **Kontakt:** _____

Poznámky:

Fyzické týranie

	Príznaky fyzického týrania	áno	nie	poznámka
1.	Poranenia ťažko vysvetliteľného pôvodu.			
2.	Špecifické tzv. „ponožkové a rukavičkové“ obareniny (po ponorení do vriacej vody)			
3	Odreniny na krku, odtlačky povrazu, prstov			
3.	Odmietanie hovoriť o pôvode poranení			
4.	Odmietanie prezliekania sa na telocviku			
5.	Odmietanie zúčastňovať sa viacdenných výletov			
6.	Uhýbanie pred pohladením a dotykom			
7.	Opakovaný strach ísť domov, túlanie sa			
8.	Zmena správania a nálad			
9.	Nevysvetliteľná agresivita voči okoliu			
10.	Strach z lekárskeho ošetrenia			
11.	Pokles telesnej hmotnosti			
12.	Únava			
13.	Zvýšenie chorobnosti			
14.	Zhoršenie prospechu			
15	Nechutenstvo, alebo výrazný hlad			
16.	Vystavovanie sa rizikovým situáciám			
17.	Sebadeštrukčné správanie, sebapoškodzovanie			
18.	Podozrivá poslušnosť voči rodičovi			

Podľa odbornej literatúry spracovala PhDr. Ingrid Ivaničová, CPPPaP Martin

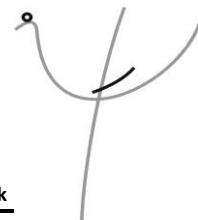

Psychické týranie

	Príznaky psychického týrania	áno	nie	poznámka
1.	Utiahnuté správanie, izolácia od okolia			
2.	Obava z nových situácií			
3	Strach z trestov			
3.	Izolácia od okolia			
4.	Poruchy pozornosti			
5.	Zvýšená telesná teplota			
6.	Znovuobjavenie enurézy, enkoprézy			
8.	Zdravotné ťažkosti (vredové choroby, bolesti hlavy, bolesti brucha)			
9.	Opakovaný strach ísť domov			
10.	Zmena správania a nálad.			
11.	Nevysvetliteľná agresivita voči okoliu.			
12.	Sebadeštrukčné správanie			
13.	Pokles telesnej hmotnosti			
14.	Únava			
15.	Zvýšenie chorobnosti			
16.	Zhoršenie prospechu			
17.	Poruchy príjmu potravy			

Podľa odbornej literatúry spracovala PhDr. Ingrid Ivaničová, CPPPaP Martin

Sexuálne zneužívanie

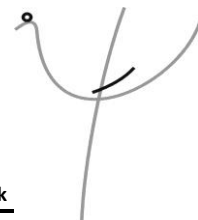
	Príznaky sexuálneho zneužívania	áno	nie	poznámka
1.	Neprimerané sexuálne správanie			
2.	Naznačovanie tajomstiev			
3.	Sexuálne motívy v kresbe, prípadne v hre.			
4.	Fyzické príznaky- bolesti v oblasti genitálií, zápaly močových ciest, zápaly v krčnej oblasti			
5.	Negatívny vzťah k vlastnému telu			
6.	Zvýrazňovanie, alebo potláčanie sekundárnych pohlavných znakov			
7.	Strach z konkrétnych osôb			
8.	Nevysvetliteľné obnosy peňazí			
9.	Znovuobjavenie enurézy, enkoprézy			
10.	Opakovaný strach ísť domov			
11.	Zmena správania a nálad, výbuchy hnevu			
12.	Nevysvetliteľná agresivita voči okoliu.			
13.	Sebadeštrukčné správanie			
14.	Pokles telesnej hmotnosti			
14.	Únava, poruchy spánku, koncentrácie,			
15.	Depresia, psychosomatické problémy			
16.	Zhoršenie prospechu			
17.	Poruchy príjmu potravy			
18.	Problémy v udržovaní a v nadväzovaní vzťahov			

Podľa odbornej literatúry spracovala PhDr.Ingrid Ivaničová, CPPPaP Martin

Zanedbávanie, ako forma týrania

	Príznaky zanedbávania, ako formy týrania	áno	nie	poznámka
1.	Slabá osobná hygiena			
2.	Neliečené, neošetrené rany			
3	Časté dermatitídy, vši, svrab			
4.	Podvýživa			
5.	Apatia, nedostatok záujmu o okolie			
6.	Poruchy reči, slabá slovná zásoba			
7.	Zaostávanie psychomotorického ,dieťa sa javí ako retardované			
8.	Neurotické známky v správaní (kolísanie celým telom, ohryzanie nechťov)			
9.	Pretrvávajúce , znovuobjavenie enurézy, enkoprézy			
10.	Opakovaný strach ísť domov			
11.	Zmena správania a nálad, výbuchy hnevu			
12.	Nevysvetliteľná agresivita voči okoliu			
13.	Sebadeštrukčné správanie			
14.	Precitlivosť, plačlivosť			
14.	Únava, poruchy spánku, koncentrácie			
15.	Depresia, psychosomatické problémy			
16.	Zhoršenie prospechu			
17.	Inklinovanie k alkoholu, drogám			
18.	Absentujú primerané morálne zásady			

Zvláštne formy týrania

vzhľadom k viacerým druhom a vzájomne sa líšiacim prejavom odporúčame všímať si hlavne:

	Zvláštne formy sy. CAN	áno	nie	poznámka
1.	Zmena obvyklého správania			
2.	Pozoruhodnosti a v anamnestických údajoch rodiny			
3	Častá absencia v škole z dôvodu zdravotného oslabenia			
4.	Depresia, psychosomatické problémy			
5.	Apatia, nedostatok záujmu o okolie			
6.	Naznačovanie tajomstiev			
7.	Zaostávanie sociálneho vývinu			
8.	Neurotické známky v správaní			
9.	Problémy v udržovaní a v nadväzovaní vzťahov			
10.	Záškolačstvo			
11.	Poruchy správania a nálad, výbuchy hnevu			
12.	Nevysvetliteľná agresivita voči okoliu			
13.	Sebadeštrukčné správanie			
14.	Precitlivosť, plačlivosť			
14.	Únava, poruchy spánku, koncentrácie			
15.	Depresia, psychosomatické problémy			
16.	Zhoršenie prospechu			
17.	Inklinovanie k alkoholu, drogám			

Zariadenia a telefonické kontakty, kde môžete nahlásiť podozrenie na prítomnosť sy. CAN

• Okres Martin:

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny- Oddelenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately Martin

043 244 1600

0800 191 222   **bezplatná nonstop linka**

mt@upsvr.gov.sk

Okresné riaditeľstvo policajného zboru MARTIN

rýchla voľba 158

tiesňová linka 112

0961 461 111

0961 463 119

Okresná prokuratúra Martin

Vajanského námestie 1, 036 80 Martin

Telefón: 043/4 212 450

Email: podatelna.opmt@genpro.gov.sk

Centrum pedagogicko- psychologického poradenstva a prevencie

043 430 20 20, 043 430 20 21, 043 423 91 11, 0948 070 412

cpppapmt@gaya.sk

www.cpppapmartin@gaya.sk

Detské krízové centrum Náruč

Zádubnie 56

010 03 Žilina

0905 988 600

0948 578 053

naruc@naruc.sk

• Celoslovenská pôsobnosť:

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

nahlásenie zneužívania sociálneho systému a starostlivosti o deti

0800 191 222   bezplatná nonstop linka

Linka detskej istoty (UNICEF)

116 111 – bezplatná nonstop

www.unicef.sk/ldi/

Detská linka záchrany :

0800 121 212   bezplatná linka

pondelok – piatok: 14.00 -20.00 hod

Linka detskej dôvery:

055 4 234 72 72   bezplatná linka

pondelok - piatok :14.00 – 18.00 hod

Linka dôvery mládeže:

055 6 222 323   nonstop

Policajná linka dôvery:

02 55 571 110   bezplatná nonstop linka

www.detstvobeznasilia.gov.sk